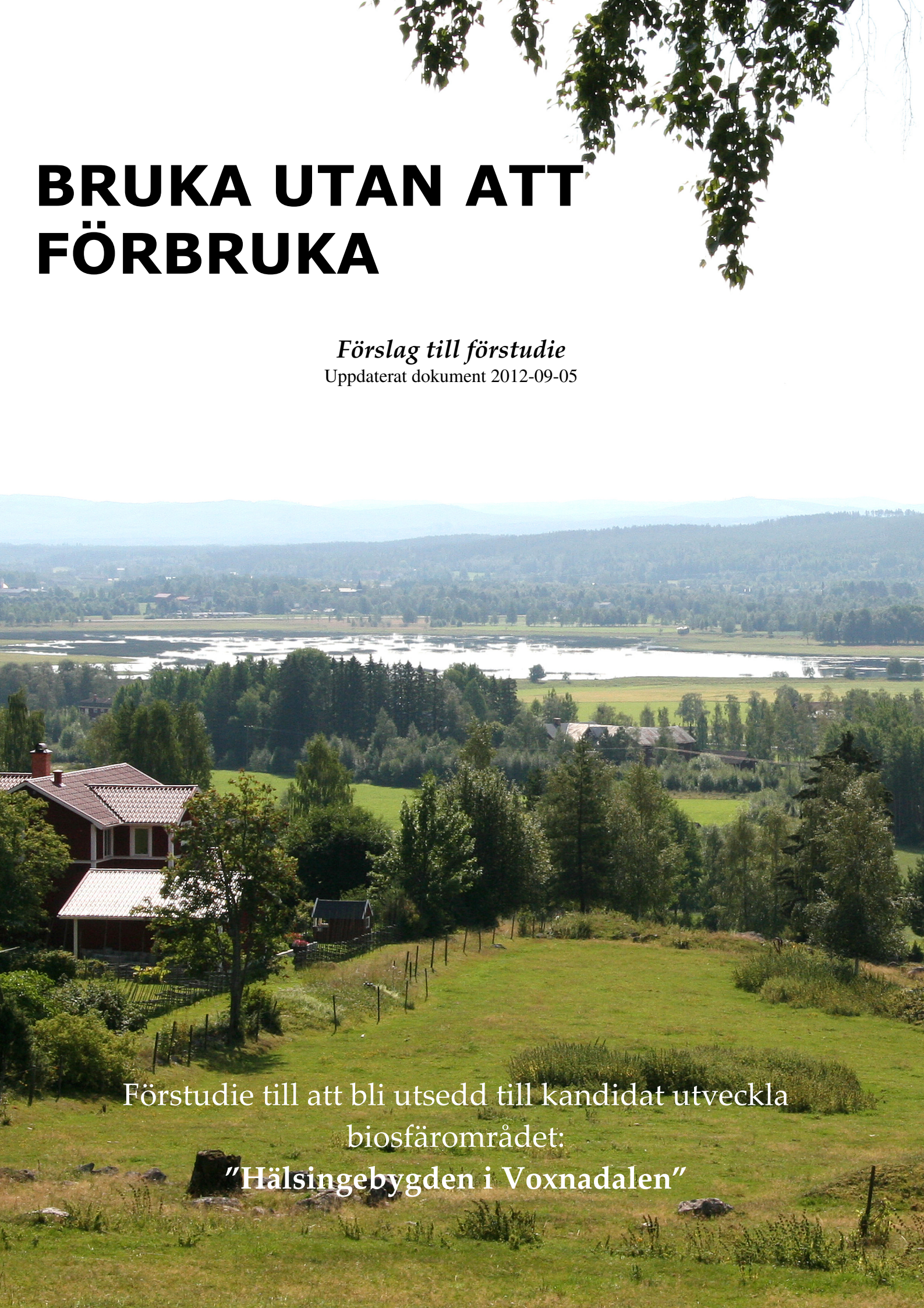

BRUKA UTAN ATT FÖRBRUKA

Förslag till förstudie
Uppdaterat dokument 2012-09-05

Förstudie till att bli utsedd till kandidat utveckla
biosfärområdet:
"Hälsingebygden i Voxnadalen"

Innehåll

1. Inledning	3
1.1 Vad är Biosfär och biosfärområden?	3
1.2 Förtjänar kommunen att bli Biosfärområde?	4
1.3 Fördelar - vinster att bli utsedd till ett Biosfärområde	4
1.4 Kommunala planer och program	5
1.5 SWOT-Analys	5
2. Bakgrund – processen mot biosfär	8
2.1 Vägen till att bli biosfärkandidat	8
2.1 Trappsteg i utvecklingen mot Biosfär i Ovanåkers kommun	11
3. Varför ska vi bli biosfär	12
3.1 En unik Hälsingebygd	12
3.2 Visionen med att utveckla ett biosfärområde	13
3.3 Kandidatur fokuserar arbetet	14
4. Djupare beskrivning av biosfärområdet	14
4.1 Älven Voxnan – pulsådern genom kommunen	15
4.2 Byar med höga värden.	16
4.3 Fäbodarna – förr, nu och i framtiden	19
4.4 Odlingslandskapet – kulturlandskapet präglat av människan	20
5. Namn, storlek och zoner	21
5.1 Namn	21
5.2 Geografisk avgränsning för biosfärområdet – zoner	21
5.2.1 Karta Zoner – Biosfärområde	22
5.2.2 Voxnans odlingslandskap.	23
5.2.3 Fäbodskogen	24
5.2.4 Voxnan i skogslandskapet	25
5.2.5 Tälningens – Mållångens sjösystem	26
5.3 Kärnområden	27
5.4 Utvecklingsområden	27
5.5 Buffertområden – Buffertzoner	28
5.6 Bevara – skydd av unika biologiska och kulturella värden	28
5.7 Utveckling av potentiella produkter och tjänster	28
5.8 Stödja – forskning och utveckling	29
6. Lokalt engagemang och samverkan	31
6.1 Organisation inför och under kandidatstadiet	31
6.2. Samarbetspartners Referens/Tema grupper	32
6.3 Verksamhet under kandidatperioden	32
6.4 Ekonomi	33

1. Inledning

Som de flesta kommuner och samhällsinstanser står Ovanåkers kommun inför framtida utmaningar och prövningar. I Ovanåker har vi unika miljöer som människan skapat genom hävd. Skog, vatten och mark har tagits i bruk och natur- och kulturmiljöer har skapat ett landskap värt att bevara. Ett stycke natur eller en specifik kulturyttring kan inte ställas ut i ett museum, utan måste fortsätta att utvecklas och hävdas för att bevaras för framtiden. Kommunens roll som samhällssamordnare ska och tar hänsyn till den unika kultur- och naturmiljöer som finns inom kommungränsen. Kommunens roll som samhällsutvecklare, skulle kunna stödja utveckling i större utsträckning än vad som sker idag.

Prövningar och avvägningar kommer alltid att finnas för en kommun. Kan kommunen, genom att bli ett Biosfärområde skapa verktyget som gör att vi kommunicerar värdena för att inte förbrukar dem, då tar också kommunen den chansen.

1.1 Vad är Biosfär och biosfärområden?

Biosfär är den del av jordklotet där det finns liv. Biosfärområden ska bevara biologisk mångfald och samtidigt gynna en social och ekonomisk utveckling med en lokal förankring. Hållbar utveckling är ett begrepp som områdena ska eftersträva. Biosfärområden har funnits sedan 1976. Idag finns drygt ca 480 stycken i världen. I Sverige är målsättningen att det slutligen ska finnas omkring 10 stycken. Idag finns fem områden; Kristianstads vattenrike, Värnerskärgården med Kinnekulle, Älvlandskapet Nedre Dalälven, Blekinge Arkipelag och Östra Vättenbranterna som är utsedda som biosfärområden av UNESCO.

UNESCO:s syfte med att skapa biosfärområden är att de i framtiden kommer att fungera som kunskapsbanker, att hämta kunskap om och att forska och ha undervisning kring. Att vara utsedd till biosfärområde innebär en kvalitetsstämpel och det förpliktar till att verka för att bevara, stödja och utveckla området utifrån ett hållbart perspektiv. Liksom världsarv är det slutligen FN organet UNESCO som utser biosfärområden.

Anledningen till att UNESCO utser biosfärområden är att inrätta vetenskapliga nätverk för forskning inom utbildning, vetenskap och kultur. Områdena har haft en betydelsefull roll för att ändra den konventionella uppfattningen att skydda naturen från människan, till hur ett område kan förvaltas, om samhälles resursbevarande tillväxt ska fungera i landskapet. Syftet är att biosfärområden skall bevara biologisk mångfald i kombination med främjande av lokal- och social-ekonomisk utveckling och forskning – alltså att vara ett hjälpmedel för hållbar utveckling.

Biosfärområden är modellområden, eller levande laboratorier, där ny kunskap och praktik testas för att utveckla principer för att hållbart hantera relationen mellan människan och naturen och balansen mellan att bruka och att bevara. FN och Unesco har anvisat biosfärområden som konkreta exempel för att nå flera av målen som världssamfundet enades om vid världstoppmötet i Johannesburg 2002.

Internationellt har UNESCO identifierat biosfärområden som pilotområden för tillämpning av FN:s konvention om biologisk mångfald (UN Convention on

Biological Diversity, CBD) syftar till bevarande och uthålligt nyttjande av den biologiska mångfalden. I konventionens artikel 8j som handlar om traditionell kunskap och lokalsamhällen, finns kopplingar att göra och skapa förutsättningar för i ett framtida biosfärområde, under en kommande kandidatperiod. Inom CBD återfinns också artikel 10 c som handlar om bevarande genom hållbart sedvanebruk, vilket har stor relevans även i detta sammanhang.

Artikel 8j lyder i sin helhet:

- "Med förbehåll för dess nationella lagstiftning respektera, bevara och bibehålla kunskaper, innovationer och sedvänjor hos ursprungliga och lokala samhällen med traditionella livssätt som är relevanta för bevarandet och det hållbara nyttjandet av biologisk mångfald, och främja en bredare tillämpning av dessa, med godkännande och deltagande av innehavarna och av sådana kunskaper, innovationer och sedvänjor, samt främja rättvis fördelning av nyttan som uppkommer vid utnyttjandet av sådana."

Artikel 10c lyder:

- "skydda och uppmuntra sedvanligt nyttjande av biologiska resurser i enlighet med traditionella kulturella sedvänjor som är förenliga med kraven för bevarande och hållbart nyttjande." *källa: Tunón 1004 Traditionell kunskap och lokalsamhällen. Uppsala.*

1.2 Förtjänar kommunen att bli Biosfärområde?

Kommunen har områden som förtjänar att utvecklas till och bli biosfärområde inom ramen för UNESCO-programmet: Man and the Biosphere (MAB). I tidigare projekt och processer har kommunen haft och visat ett stort lokalt engagemang och intresse bland inblandade medborgare. Framgångarna i projekten har ofta berott på engagemanget som kommunens medborgare bidragit med. Några av våra förutsättningar finns de samlade unika tillgångar som hävd, skötsel och brukartraditioner genom generationer skapat. Det unika för Ovanåker och som ligger till grund för att utveckla ett biosfärområde är:

- Hälsingebygd med de stora Hälsingegårdarna
- Fäbodarna
- Den outbyggda älven Voxnan i skogslandskapet
- Voxnan i odlinglandskapet – bl a Sässmanområdet
- Rovdjurens återetablering

1.3 Fördelar - vinster att bli utsedd till ett Biosfärområde

I det lokala perspektivet finns vinster i form av ett aktivare arbete med mera lokalt ansvar kring frågorna som rör våra kultur- och naturmiljöer. Kortsiktiga vinster är att området såväl geografiskt som innehållsmässigt får fokus och drar till sig hjälp i form av forskarinsatser, externa finansieringar samt en ökad möjlighet till turismutveckling. Så har fallet varit för andra områden som utvecklats och godkänts som Biosfärområden. Det stöd och den status som en utnämning till biosfärområde innebär skulle också innebära en stor hjälp för att fortsätta bruka kommunen utan att förbruka de viktiga värden som brukartraditionen med hävd och användning av mark och byggnader under lång tid utvecklat. Fördelar som kan sammanfattas i:

- Kommunen får ett stärkt varumärke
- Skapar en ökad attraktionskraft
- Kan ge befolkningsökning
- Ökad turism

1.4 Kommunal planer och program

Kommunal planeringsarbete som påverkar är bland de tematiska tillägg översiktsplanen som antagits:

- Landsbygdsutveckling i strandnära lägen.
- Landskapsanalys Ovanåkers kommun
- Tematisk översiktsplan Vindkraft och stora opåverkade områden

Kommunen har nyligen påbörjat planeringsfasen för en ny översiktsplan. En energiplan är också under framtagande. De kommunala miljömålen påverkar även dessa arbeten.

1.5 SWOT-Analys

Förkortningen står för de engelska orden: Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats.

Analysen gjordes av en grupp personer med en varierande bakgrund. Vid mötet utarbetades bland annat en SWOT analys: utifrån arbetet med att utveckla ett biosfärområde.

1.5.1 Styrkor - Strengths

- De kultur-, miljö- och naturresurser som finns och som till stora delar har ett ökat skydd i dagsläget.
- Invånarna i Ovanåkers kommun har ett mycket brett samhällsengagemang, och tar också gärna ansvar i samhällsfrågor.,
- Ovanåker har ett mycket brett och aktivt föreningsliv.
- Ovanåkers kommun har tack vare skogen som resurs sedan länge haft en positiv utveckling. Skogssektorn klarar sig förvånansvärt bra trots pågående lågkonjunktur.
- Den stolthet som lokalbefolkningen känner för sin bygd är en stor styrka.

1.5.2 Svagheter - Weaknesses

- Småskalig verksamhet ger inga stora pengar. Nya och gamla verksamheter som kan komma att starta har en längre startsträcka då de inledningsvis kan handla om kompletteringar eller utvecklingar i av annan verksamhet.
- Marknadsföring är i allmänhet dyrt och svårt, och att marknadsföra ett biosfärområde är troligtvis ännu svårare.
- Ungdomsperspektivet och kopplingar till ungdomar saknas idag. En svaghet som är viktig att känna till för att kunna förändra i ett kommande kandidatarbete.
- Det är svårt att förstå och förmedla innebörden i att utveckla och bli utsedd till biosfärområde. Många tror att det enbart är ett bevarandeprojekt, och fjärmar sig från innebörden i orden stödda utveckla.
- Kommunen har idag få kopplingar till högskola och forskning.

1.5.3 Möjligheter - Opportunities

Energiekonomisk djurhållning

Sättet att hålla djur vid fäbodvallar, strandbeten – extensiva betesmarker, kan utvecklas till den hållbara produktionsformen för kött ur miljö och klimatperspektiv – lågenergikött. Den mark som används till beten släpper ut växthusgaser i stort sett samma mängd via betes användning som om den inte används. Idag anser många att betesmarker fungerar positivt ur ett klimatperspektiv då de fungerar som kolsänkor och snarare binder koldioxid till marken än sprider det till luften. Genom att hålla djur på extensiva beten, frigörs högproduktiv mark som kan användas till annan mera förädlad produktion, exempelvis grödor för energiframställning mm. Slaktdjur som får kraftfoder ifrågasätts också mer och mer utifrån ett kvalitetsperspektiv där djur som i huvudsak fötts upp på gräs helt enkelt smakar bättre.

Lösningar för rovdjurshoten

I Ovanåker stänger man in betesdjuren inom vallområdena med rovdjursstängsel för att förhindra att rovdjuren kommer in i hägnet. Problemlösningen som skett på många områden i Ovanåker kan vara en framtida lösning utifrån rovdjurshoten. Stängsel och uppsättning kostar mycket för djurägaren trots en relativt hög grad av ersättning idag. Här finns samordningsvinster att göra i ett bredare samarbete mellan brukare.

Det goda livet – Bra folkhälsa

Det goda livet. – Som finns i Ovanåkers kommun med trygghet, närhet, lugn ligger nära de nya begrepp som dagligen poppar upp; Slow food, Slow city, Sitaslow, uthållig kommun, Hållbara städer, Hållbara bygder mfl Även om tolkningarna inte direkt överförbara i alla delar så finns mycket gemensamt i beskrivningar och som går att utveckla.

Det goda livet kan också leda till en bättre folkhälsa. I kommunen finns företag som vill och har påbörjat utveckling av att servera och nyttja lokala produkter. Här betyder en ökad besöksnäring och turism mycket för att skapa efterfrågan och möjliggöra lokalproducerade produkter i större utsträckning än idag.

Yta för flera

Det finns gott om plats i Ovanåkers kommun, många vattenmiljöer, rent vatten och frisk luft.

Varmare klimat

Klimatförändringarna jobbar för vår bygd attraktivt i ett Europa perspektiv inom 50 år.

Fokuserat arbete

Ett arbete i ett kommande Biosfärområde och vägen dit under en kandidatperiod kommer att fokusera och uppgradera tidigare arbete och organisera kommande arbete på ett tydligare sätt än idag. Det kommer att gynna de natur- och kulturmiljöområden som kommer att utgöra grunden i de föreslagna kärnområdena.

Högre status

Det ger stora delar av kommunens geografiska område en högre dignitet och status. En bra organisation skapar en bra samhörighet mellan intressenter, lokalt – regionalt och mellan brukare och berörda och myndigheter.

1.5.4 Hot - Threats

Jordbrukets stödformer

Villkoren i jordbruksstöd är idag ett hot men också en möjlighet. Hotbilden finns framförallt i att brukare känner frustration inför de olika regler som finns. Ett exempel är de nya regler som idag gäller i form av tvärvillkor, och som ibland blir mycket svårtolkade i kombination med de miljö- och fäbodstöd som ofta förekommer för de kultur- och naturmiljöer som vi vill värna. De som har jordbruk som fritidsföretag, och som ofta står för hävd av marker har svårare att hänga med och utnyttja bidrag och regler, vilket kan leda till att de slutar bruka och hävda marker.

Rovdjurspolitik

Rovdjurens återetablering upplever många djurägare som ett hot och fäbodbruket anses som mest utsatt. I dag brukas ingen fäbodvall i Ovanåkers kommun som förr med frigående djur i skogen.

I dag ser vi en trend att vallområden med flera vallytor hägnas in med rovdjursstängsel. Djurhållaren nyttjar i många fall beten som tillhör flera fastighetsägare. Stängslingen är ett måste för att den för den biologiska mångfalden hävden skall kunna fortsätta.

I detta sammanhang fungerar miljöstöden bra då de tillfaller arrendatorn som är den som har merkostnaderna för fäboddriften.

Stödformer för kulturbyggnader

Stödformer och villkor till hävd och skötsel av våra kulturmiljöer, med stora Hälsingegårdar och fäbodvallarna uppe på skogen har sin grund i kopplingen mellan jordbruksföretagens två hörnpelare jord och skog. Idag går lönsamheten inom jord, med i huvudsak vallodling mjölk- och köttproduktion mot större och större enheter. I hotbilden ligger också skillnaden mot andra områden i Sverige. De stora pampiga Hälsingegårdar som finns i bygden representerar tillnärmelsevis inte samma arealer jordbruksmark som i övriga delar av landet.

Efterfrågan på kött- och mjölkprodukter

Efterfrågan på kött producerat av idisslare kan utifrån klimatfrågan komma att minska vilket kan urholka de ekonomiska förutsättningarna för djurhållarna.

Andra hot är:

- Igenväxning av det öppna landskapet
- Lågt engagemang bland ungdomar
- Föreningslivet – engagemanget minskar – åldersstrukturfråga
- Kvinnor lämnar bygden
- Befolkningsminskning

2. Bakgrund – processen mot biosfär

2.1 Vägen till att bli biosfärkandidat

Redan 1994 startade flera projekt som på olika sätt bidragit till att kommunen idag är framme vid ett avgörande att gå vidare och söka medel för att utveckla delar av kommunen till biosfärområde. Inledningsvis gjordes projekt för fisket, men grunden för många av de kommande projekten var den översiktsplanen som antogs 1999. Inventeringar av kulturmiljöer mm har också lett till en ökad kunskap. Kommunen fick medel via Naturvårdsverket och drev ett lokalt investeringsprogram mellan 2002 och 2006. Programmet ledde till en större helhetssyn där både byggnader och markerna i kulturodlingslandskapet och de riksintressanta fäbodmiljöerna lyftes fram. Programmet utgjorde en grund för ett flertal byggnadsvårdsprojekt där drygt 150 byggnader åtgärdats och bevarats för framtiden. I programmet har ca 285 ha betesmark återskapats. Mellan åren 2005 och 06 genomförde kommunen ett förstudieprojekt Biosfär Ovanåkersbygden med fäbodskogen. I förstudien, går att läsa:

I Ovanåkers kommun har planeringsarbetet två utmärkande inriktningar som i hög grad stärker en kandidatur till Biosfärområde:

- Målet att ha en hög grad av medborgarinflytande och lokal förankring i planeringsprocesser.
- Att se det befintliga – traditioner, kulturmiljö som resurser i framtiden.

2.1.1 Biosfärkonferensen i Alfta

Syftet med konferensen var i första hand att få "omvärldens" och deltagarnas syn på möjligheterna till att Ovanåkers kommun kunde gå vidare i tankarna kring att skapa ett Biosfärområde. Flera resor i landskapet genomfördes och den samlade bilden vid slutet av dag två var att Ovanåker är en unik bygd värd att utveckla till biosfärområde. En utvärderingsbroschyr, "Bevara – stödja – utveckla – Redovisning av projekt och aktiviteter i Ovanåkers kommun", togs fram och där finns flera projekt dokumenterade. Broschyren publicerades hösten 2006 med spridning till alla hushåll i kommunen och till alla deltagare vid konferensen. Det som skett därefter finns beskrivet under kommande rubriker nedan.

2.1.2 Projekt skapade turistvägen "Stora Hälsingegårdars väg"

En viktig pusselbit för kommunen och för ett framtida Biosfärområde är turistvägen "Stora Hälsingegårdars väg". Under 2007, genomfördes projektet som gör att vi i kommunen idag har länets första och hittills enda brunvitskyltade turistväg. Den slingrar sig igenom delar av de områden som i ett framtida biosfärområde kan komma att betraktas som kärnområden. Under senare delen av 2007 bildades också en lokal förening för att arbeta med utvecklingsfrågor efter vägen, "Föreningen Stora Hälsingegårdars väg". De har fortsatt med informationsmöten utmed vägen vilket inledningsvis genomfördes inom ramen för Kulturvägsprojektet. Den 25 juli 2008 invigdes vägen av landshövding Barbro Holmberg vid skäkten i byn Vängsbo. I augusti 2012 tog föreningen Stora Hälsingegårdars väg initiativ till en stafett tävling tillsammans med idrottsföreningarna. Tävlingen samlade över 300 deltagare och kommer troligtvis att bli en tradition och samla ännu fler deltagare med åren.

2.1.3 Kultureservat Våsbo fäbodar

I skogsområdena som hör till Ovanåkers kommun i Hälsingland finns några av landets bäst bevarade fäbodmiljöer. Därför är Ovanåkers fäbodskog utsett som Riksintresseområde för kulturmiljövården. Bland dessa fäbodar har Våsbo valts ut som länets andra kultureservat år 2008.

Våsbo fäboddar med bevarade byggnader, flora och hävdade marker är en god representant för fäbodbruket i Hälsingland som det kunde te sig i slutet av 1800-talet.

Syftet med kulturresevatet Våsbo fäboddar är att bevara och utveckla de höga kulturhistoriska och biologiska värdena genom ett fortsatt varsamt brukande. En bidragande orsak till att just Våsbo valts ut har varit fäbodägarnas engagemang och deras vilja att värna miljön för framtiden.

Miljön vid Våsbo var en del av vardagslandskapet för 1800-talets hälsingebönder. Idag ser jordbruksekonomi och livsmedelshantering helt annorlunda ut. Våsbo kan fungera som ett bra pedagogiskt exempel på det sena 1800-talets fäbodmiljöer. Området är öppet för besök och användas för inlevelse, lärande och vetenskap.

2.1.4 Miljömål med biosfärområde i fokus

Under 2008 pågick arbete med att formulera lokala miljömål i kommunen. Det har skett i samråd med referensgrupper – bl a företag, partier, ungdomar, m fl. Målen är antagna av kommunfullmäktige i början av 2009. Totalt har kommunen 26 lokala mål som bidrar och kopplar till de nationella och regionala målen. Ett av målen: **"5.1 Senast 2013 bör kommunen ha sökt om att få bli biosfärområde hos FN:s organ för natur och kulturfrågor Unesco."**

2.1.5 Ekopark Grytaberg

Strax norr om biosfärsområdet "Fäbodskogen" invigde Svea Skog hösten 2010 kommunens första ekopark, ett 2700 ha stort område med ett flertal värdekärnor. Naturvårdsmålet för Ekopark Grytaberg är att det på sikt skall utveckla områden med tall, gran och lövnaturskogar.

2.1.6 Mera "flis" för flisen

Med ökat pris på flis underlättas återställning av igenväxt åkermark. Farmartjänst/Maskinringen har utvecklat ett koncept "åkerwinning". Konceptet har sitt ursprung i de åtgärder och projekt som kommunen drivit för att öppna upp marker, och går ut på att erbjuda kostnadsfri röjning av diken mm som vuxit igen mot att de får riset och levererar det som flis på den lokala marknaden.

Nackdelen är de områden som efter en åtgärd inte underhålls med bete eller återkommande röjning. Åtgärderna som bl a genomförts inom Sässman har också haft bristfällig kommunikation och dialog med tillsynsmyndigheten Länsstyrelsen. Här kan ett kommande Biosfärkontor komma att ha viktiga uppgifter för att underlätta kontakter och se möjligheter utifrån ett bredare perspektiv.

2.1.7 En heltäckande landskapsanalys över kommunen

Ovanåkers kommun antog i början av 2010 en landskapsanalys. I den finns landskapstyperna: Voxnans odlingslandskap, Voxnan i skogslandskapet, Fäbodskogen, Norra skogsbygden, Västra skogsbygden och Tälings- Mållångens sjösystem identifierade och beskrivna. I arbetet har tankar kring en framtida zonering i ett biosfärarbete funnits med där de områden som kan utgöra kärnområden, utvecklingsområden och områdets yttre gräns kan komma omfattas av områdena: Voxnans odlingslandskap, Voxnan i skogslandskapet, Fäbodskogen och Tälings- Mållångens sjösystem.

2.1.8 Ökad tillgänglighet i Sässmanområdet – Lona - projekt

Under 2010 och 2011 genomfördes ett förstudieprojekt för att undersöka och skapa förutsättningar för en ökad tillgänglighet i området. Projektet har inneburit omfattande kontakter med berörda. Området är ett av de områden som kommer att utgöra ett viktigt kärnområde. Här finns många intressegrupper som i projektet kommit med ståndpunkter och idéer. Grupperna har varit:

Boende i området, brukare av mark, ägare av mark., fågelklubben, LRF, jägare, hundklubben, skoterklubben, flygklubben, fiskeföreningar men även kommunala företag så som Helsingevatten och BORAB och myndigheten Länsstyrelsen.

2.1.9 Nya Lonaprojekt

Förstudieprojektet kommer nu under 2012 att gå vidare med två inriktningar:

- Fysiska åttgärder med entrén till området. Det kommer att skyltas, snyggas upp och byggas ett fågeltorn som blir anpassat för rörelsehindrade.
- En detaljerad landskapsanalys kommer att tas fram.

2.1.10 Världsarv Hälsingegårdar

Ovanåkers bidrag till världsarvet har framförallt varit det omfattande arbete som lagts ner på bebyggelseinventeringar och som i sin tur ledde till antagandet av områdesbestämmelser där varje fastighet i berörda byar har ett eget skydd. I kommunen finns två av de sju gårdar som tagits upp på världsarvslistan. Jon-Lars i och Pallars i Långhed, Alfta. Alla 7 gårdar har idag områdesbestämmelser, där Ovanåkers tidiga arbete varit en källa till förebild och inspiration för övriga kommuner i deras arbete. En mycket viktig lärdom i arbetet med inventeringar där ägare och brukare involveras är att verkligen lyssna in och ta hänsyn till deras kunskap och önskemål.

2.1.11 RättvisAlfta startar höskola

Sen en tid tillbaka finns omställningsrörelsen representerat i Ovanåker med Nätverket RättvisAlfta som vill främja hållbar utveckling och rättvisa lokalt och globalt.

Nätverket startade som ett initiativ av några i Alfta kyrkokör. Hösten 2010 bjöd de in till en rättvisautfrågning där lokala politiker och företrädare för olika organisationer deltog. Arbetet har fortsatt med sopplunchföredrag och nu arbetar de med folkbildningsinsatser samt arrangemang som fokuserar kring rättvisefrågor och hållbar utveckling.

Tre verksamheter som de aktivt arbetat med är en odlingsgrupp, och de två senaste åren har de arrangerat "Rättvisefesten" – centralt i Alfta. Det senaste som de genomfört är att starta en högskoleutbildning, Alfta Akademin, som man läser lokalt på distans. Det är två kurser 7,5 poängs högskolekurser.

- Hållbar utveckling – Människan och naturen.
- Mänskliga rättigheter "Med lika värde och lika rätt – mänskliga rättigheter.

I samarbetet med studieförbund och kommunen skapas möjligheter till studiegrupper och lokala föreläsningar som stärker upp utbildningen.

2.1.12 Övrigt

Kommunen har deltagit i konferenser som svenska MAB kommittén genomfört, men också gjort egna studieresor till bl a världsarvsområden och till Vattenriket i Kristianstad. Idag finns en större och bredare kunskap i kommunen om vad ett biosfärområde kan komma att innebära.

2.1 Trappsteg i utvecklingen mot Biosfär i Ovanåkers kommun

3. Varför ska vi bli biosfär

3.1 En unik Hälsingebygd

I Ovanåkers kommun, där Voxnans vatten likt en pulsåder slingrar sig genom dalgången, finns de allra största och pampigaste Hälsingegårdarna. Gårdar som historiskt hade en mer mångfasetterad försörjning än idag, men där kombinationen av jord- och skogsbruk med tillhörande fäbodvallar utgjorde grunden. Landskapet har formats av tidigare och nuvarande markanvändning där all tillgänglig mark togs i anspråk i en ekonomi som länge byggde på självhushåll. Den långa markhävden har format en mångfald och gett livsrum för en växtlighet och ett djurliv som är enastående. Det är bruket och hävden av markerna som tillsammans med gårdarnas alla byggnader såväl de pampiga träslotten, ladugårdar och lador i odlingslandskapet som är unik och som representerar en genuin Hälsingebygd. En bygd där natur- och kulturmiljöer ofta samspelar och skapar en helhet som är så unik att den är värd att bevara och skapa möjligheter till att utvecklas.

Den översiktsplan som kommunen haft som planeringsunderlag, ÖP 2000, har legat till grund för det omfattande arbete som skett när det gäller våra byggnader i första hand. Vi har idag lokala områdesbestämmelser för de byggnader som är värda att bevara i tre områden: Byarna norr om Alfta, Vängsbo och Älvkarhed. Vi har ett kulturreseptat – Väsbo fäbodar, vi har en turistväg som slingrar sig mellan byggnadsminnen och hälsingegårdar – Stora Hälsingegårdars väg. Kronan på verket är att hälsingegårdar nu utsetts till världsarv. Två av gårdarna finns i Långhed. Nu är det hög tid att vända blicken mot de höga naturvärdena som i många fall finns dokumenterade i anslutning till våra hälsingegårdar och fäbodvallar. Att behålla dalgångens öppna landskap är en hjärtefråga för de flesta av kommunens invånare. Den bistra verkligheten är att allt fler jordbrukare slutar med betesdrift och landskapet riskerar att på sikt växa igen.

Ett fortsatt bruk av jordbruksmarken som är grunden för den öppna markens bevarande är en stor utmaning för bygden. Att sprida kunskapen om de betydelsefulla betesmarkerna med höga biologiska värden är ett viktigt inslag för att brukaren skall känna stolthet över sina marker och fortsätta med betesdriften. Det är oändligt mycket lättare att sluta bruka jordbruksmarken än att ta ny i bruk. I ett utvecklat biosfärsområde uppmärksammar och stöttar vi bruket av jordbruksmarken. Allt från inventeringar av rara växter och stängslingsproblematik till att vara en nod för samråd och hjälp för att nå de olika lantbruksbidragen som kan vara aktuella. Genom att utveckla ett biosfärområde i Ovanåker kommer världsarvet att förstärkas där biosfärutnämningen kommer att ge en ökad förståelse för helheten där våra natur- och kulturvärden kommer att utgöra grunden.

Enligt studien, "Ovanåkersbygden med Voxnan och fäbodskogen", så är det i Ovanåkers fäbodskog som förutsättningar för ett återupprättande av ett genuint skogsbeteslandskap finns. Stora delar av skogen har ett småskaligt privat ägande som del av jordbruksfastigheten. Här finns också många områden med höga biologiska värden i kulturlandskapet. Vilket i sin tur är potential för många intressanta forskningsuppgifter, som också kan binda samman naturvetenskap och humaniora.

Under de senaste åren har rovdjuren återetablerat sig i området. Det började med björnen men nu är också vargen på stark tillväxt. Många av våra unika fäbodvallar

lämnas obetade idag utifrån omtanke om betesdjuren och rädsla för rovdjursangrepp. Andra ger upp då de fått angrepp. Många av vallarna som brukas idag tillhör jordbruksföretag som inte har den huvudsakliga inkomsten i företaget. Det gör att kunskap om regler och möjligheter inom bl a LBU program exempelvis bidrag till rovdjursstängsel mm är och blir bristfälliga. Ett biosfärkontor såväl under kandidatperioden som när området är fastställt kan komma att ha en informativ uppgift och samordning och samverkan i frågor för ett aktivt bevarande och hävd av områdena.

I rovdjursfrågorna kommer behovet av att samverka med **Rovdjurscentret de 5 stora** att bli viktigt. Idag finns ett embryo till samarbete mellan centret, Gävleborgs fäbod förening, Våsbovallarnas sambruksförening, och Ovanåkers kommun om att tillsammans göra en konferens som lyfter rovdjursfrågorna och kunskapen kring vargar. Sammanfattningsvis är området unik för:

- Hälsingebygd med de stora Hälsingegårdarna
- Fäbodarna
- Den outbyggda älven Voxnan i skogslandskapet
- Voxnan i odlinglandskapet – bl a Sässmanområdet
- Rovdjurens återetablering

Kommunens nuvarande öp, ÖP2000, fokuserade i första hand på skyddet av våra värdefulla byggnader i de utpekade områdena för "Riksintresse Kulturvård". Ett mycket lyckat projektarbete i tydlig dialog med fastighetsägarna i början av 2000 talet har lett fram till individuella områdesbestämmelser för berörda byggnader. Sommaren 2012 kom det efterlängtnade beslutet att Hälsingegårdarna blev upptagna på världsarvslistan.

3.2 Visionen med att utveckla ett biosfärområde

Visionen är att i ett framtida biosfärområde ta vara på samtliga resurser, såväl natur som kulturella förutsättningar, som nedärvd kunskap. Använda resurserna på bästa sätt för att främja företagande och andra verksamheter till en varaktig utveckling och att fortsätta bruka utan att förbruka den unika hälsingebygden utmed Voxnan. Idag har vi nått med utgångspunkt i det arbete som är nedlagt med områdesbestämmelser och bevarandet av hälsingegårdar. Världsarvet hälsingegårdar omfattar de smyckade festsalarna. Vi vill i biosfärbetet jobba med helheten landskapet som skapats med fäbodrift och djurhållning präglad av människan sen flera hundra år.

Tre utmaningar

- **Landskapet** är en stor utmaning att bevara stödja och utveckla vårt kulturlandskap i förhållande till att bevara byggnader. Att rationellt driva djurhållning och företag för att bevara kulturlandskapet kommer att kräva nya lösningar. Exempelvis kan det vara stora lösningar där en brukare tar större ansvar för mera mark. Eller nya former av samarbete mellan brukare som i huvudsak har djurhållningen som en bisyssla.
- **Rovdjuren** utgör för många ett stort hot medan det för andra ses som stora möjligheter. Rovdjurspolitiken påverkar i allra högsta grad möjligheterna till betesdrift såväl i dalgången som på fäbodskogen. Att hitta vägar för hållbar djurdrift i rovdjursperspektivet krävs i en snar lösning.
- **Fisket** har stora möjligheter att utvecklas i kärnområdet Voxnan i skogslandskapet, som även är ett riksintresse för friluftliv, och Tälningens-Mållångens sjösystem till ett rent fiskeeldorado. Utmaningen i visionen är

att återskapa fiskvandringar som gör att de lokala genetiska fiskstammarna kan utvecklas.

Ett lyckat kandidatarbete och att utveckla ett biosfärområde kan komma att de marginaleffekter som får att människor att stanna kvar i bygden, eller att efter avslutade studier ha som mål att återvända till en unik hembygd.

3.3 Kandidatur fokuserar arbetet

Handläggningen av frågor kring natur- och kulturmiljö kan i större utsträckning prioriteras i kommunen med en projektorganisation för att bilda ett Biosfärområde. En projektorganisation kan också få ett ansvar för att arbeta med lokala miljömål både planeringsmässigt och genomförande av åtgärder inom de nationella och regionala målen: 8 Levande sjöar och vattendrag, 11 Myllrande våtmarker, 12 Levande skogar, 15 God bebyggd miljö, och 16 Ett rikt växt och djurliv.

En bred delaktighet från medborgare och direkt berörda kännetecknar mycket av tidigare planeringsarbete i Ovanåkers kommun. En lokal förankring i arbetet både planeringsmässigt och vid genomförande kommer också att vara en viktig utgångspunkt för den framtida projektorganisationen.

I ett kandidatarbete blir det naturligt för den lilla kommunen att praktiskt arbeta med hållbar utveckling utifrån perspektivet ekonomiskt – socialt – ekologiskt.

4. Djupare beskrivning av biosfärområdet

En dalgång – en kommun – en miljö – som representerar många unika natur- och kulturmiljöer i landskapet och som skapats av människans brukartraditioner.

Hälsingebygden med Voxnan och fäbodskogen är ett av Sveriges allra finaste odlingslandskap. Bygden ger en uppfattning om kolonisationsförlopp och belyser speciellt de senaste seklers agrara utveckling i vid bemärkelse. De brukade miljöerna där Voxnan och andra vatten utgör livsnerver med biologiskt högklassigt innehåll, de innehåller odlingssystem och bebyggelse som är goda exempel på en lång epoks odlingsteknik och markorganisation. Fäbodkulturen och bruket av översvåmningsmarker och strandängar är exempel på sådana speciella bruksformer som utvecklats genom särskilda naturförhållanden och återger kulturella särdrag.

De stora magnifika Hälsingegårdarna med överloppsbyggnader som ger det öppna kulturlandskapet dess typiska karaktär och samtidigt som gårdarnas och den tillhörande fäbodkulturens användning har höga kulturvärden, men även mycket höga biologiska värden. Värden som är skapade av en lång hävd, skötsel och tradition. I sanning ett gott exempel där människans traditionella bruk och sedvänjor är en avgörande ekologisk faktor i landskapet och ekosystemen. Utöver odlingslandskapet finns också andra speciella miljöer med ekosystem med höga biologiska värden. Kopplingen till de historiskt kulturellt värdefulla miljöerna, vattnet med Voxnan och dess tillrinningsområden och de ur naturmiljö viktiga skogliga områden som finns i området, gör att kommunen har mycket goda förutsättningar att utvecklas till ett Biosfärområde.

4.1 Älven Voxnan – pulsådern genom kommunen

Älven Voxnan – ån i allmänt tal, har varit och är en motor för samhället. I älven och dess biflöden har fallhöjden – lägesenergin – tidigt tagits i människornas tjänst och omvandlats till rörelseenergi. Det var till Hälsingland som dalkarlarna tidigt kom för att lära sig tämja vattnet och bearbeta lin med hjälp av vattenkraft. Vattnet har varit transportled för virke i närmare hundra år. Idag producerar den fortfarande el. "Ån" kommer även fortsättningsvis att utgöra pulsådern igenom kommunen. Värde och värderingar kring den kommer att däremot att variera. Älvens värde som rekreatiomsområde ökar, Voxnaöringen – en lokal stam är viktig att värna och bevara. Från Hylströmmens vilda vattenfall till älvens meanderande och lugnare framfart genom kulturodlingslandskapet där stränder och strandängar får sin näring i de översvämningar som sker framförallt vid den årliga vårfloden.

Voxnan har i huvudsak tre tillrinningsområden. Hässaån och Ullungsån i kulturodlingslandskapet. Det vilda och mera opåverkade representeras av tillrinningen till Voxnan i den sydöstra delen av kommunen. Det var kring vid åarna Frösteboån, Flaxnan, Häsboån som författaren och fiskefantasten Hans Lidman hittade sin inspiration. Det vilda finns också att bevara i de tre troliga kvarvarande lokala stammar av öring som finns i Voxnan och Flaxnan. Voxnan ingår i det europeiska nätverket av skyddad natur, Natura 2000 – bevarande av livsmiljö samt djur och växter. Geologin är utomordentligt intressant med isälvsbildningar av osedvanlig formrikedom. Strax efter inflödet i Ovanåker störtar Voxnan utför Hylströmmen och bildar södra Norrlands största vattenfall med 23 meters fallhöjd. Längre ner är fallhöjden obetydlig och loppet kraftigt meanderande. En mycket trolig utveckling är att älven – vattnet kommer att få en stor betydelse för utvecklingen av fiske- och naturturism.

4.1.1 Strandängarna vid sjöarna längs älven

Sässmanområdet är en levande jordbruksbygd av riksintresse för naturvärden, och ett Natura 2000 område enligt fågeldirektivet. Området har stora hydrologiska, geologiska, zoologiska och kulturhistoriska värden. Voxnan löper mjukt och vindlande genom det av våröversvämningar präglade området och omges på båda sidor av ett stort antal sjöar, tjärnar, våtmarker, åkrar, betesmarker och lövdungar, som skiljs åt av en serie låga ändmoräner. Älven kantas av levéer eller älvvallar, som byggts upp av sedimenterat material. I sitt utflöde i sjön Vagnan bildar den meanderande Voxnan ett mindre delta. För jordbrukets skull är flera sjöar sänkta och vattenståndet regleras med dammluckor mot Voxnan, där vattenståndet tidvis är högre än i sjöarna. Ett stort antal ängslador är spridda i landskapet.

Sässmanområdet är välkänt för sitt rika fågelliv. I området har 212 fågelarter observerats och av dessa häckar ca 85 stycken. Som flyttfågellokal är Sässman intressantast i Hälsinglands inland. Vid vårfloden samlas mängder av änder, doppingar och vadare i området och rovfåglar lockas dit för att ta för sig av överflödet på byten.

Ovanåkers kommun har de flesta sötvattenstrandängarna i Gävleborgs län. I länsstyrelsens rapport 1993:3 från ängs- och hagmarksinventeringen omnämns åtta var av sex stycken; Näsudden, Ol-Ols, Västergårds, Arnells, Norrsjöjorden, Raskes finns utmed Voxnan. Näsudden hålls för att vara den vackraste och viktigaste. De stränbeten inom Sässman som genomgått rejäla renoveringsprojekt har ännu inte inventerats. Områdena finns med i det påbörjade arbetet med landskapsanalys som

fått namnet Voxnans odlingslandskap. Arter som hittats vid inventeringar och som är värda att bevara är bl a: strandranunkel, nålsäv, låsbräken, dvärglummer, slätterblomma, rödkämpar, fjälltimotej, pillerstarr, fläckigt nyckelblomster, stagg och ormrot, ävjepilört, nålsäv, fyrling, strandranunkel, slamkrypor, ävjebrodd, ormrot, backruta, ängsvädd, fyrling, nordslamkrypa och tretalig slamkrypa fyrling, nålsäv, strandranunkel och ävjebrodd samt den hotade nordslamkrypa. krypven, äkta förgätmigej rosenpilört, gulkavle, ängsvädd.

4.2 Byar med höga värden.

I Voxnadalens mellan Edsbyns och Alfta tätorter finns stora bondbyar, mindre gårdssamlingar småbruk och utanvidsbebyggelse. De stora gårdarna ligger ofta i höjdlägen och uppvisar flera av Voxnadalens typiska byggnadssätt. De välskötta äldre gårdarna har ofta två bostadshus, ett av hög ålder och ett annat från det förra sekelskiftet. Från den tiden är oftast också de rejäla ladugårdarna.

4.2.1 Byar med riksintresse och lokalt antagna områdesbestämmelser

Under slutet av 1990-talet och fram till 2003 pågick ett omfattande arbete i Ovanåkers kommun har med att arbeta fram lokala områdesbestämmelser i enlighet med plan och bygglagen för tre områden med höga kulturella värden. De områden som idag har lokalt beslutade områdesbestämmelser är: Vängsbo by, Älvkarheds by och området kallat "byarna norr om Alfta". Byarna har idag utöver lokala områdesbestämmelser ett skydd och värde som riksintresse inom kulturvård.

Vängsbo är en jordbruksby som ligger ca 2,5 kilometer nordost om Ovanåkers kyrka. Älven Voxnan passerar kyrkan och rinner likt ett delta ut i sjön Vagnan. Vid sjöns norra strand ligger Vängsbo med drygt hundra fast boende och ett antal fritidsboende Vängsbo har ett öppet, kuperat landskap med stora gårdar, typiska för Voxnadalens. Miljöerna har stora kulturhistoriska värden. Bebyggelsen med stora och välbevarade bostadshus och ladugårdar är mycket intressant. Byn är av riksintresse för kulturmiljö.

Delar av Vängsbo ingår i Säsmans riksintresse för naturvård. De sydvästra delarna ingår även i Natura 2000 habitatet för fågeldirektivet. Till flera gårdar, som Iljas, Nygårds och Ol-Ers, hör intressanta ängs- och hagmarker som ger kopplingar till äldre former av markanvändning. Hävdgynnade och hävdberoende arter såsom kattfot, stagg och ormrot präglar markerna. Till Jon-Ers hör en 12 ha stor beteshage som egentligen är en blandning av skog med gran, tall och björk och betesvall – svaljord – vilken läggs om vart sjunde år, samt mellanliggande kantzoner med ljusöppen naturbetesmark. Området har betats under mycket lång tid och har aldrig gödslats.

De lokalt antagna områdesbestämmelserna omfattar tjugofem fastigheter. Detaljbeskrivningar i samband med byggnadsinventeringen, som även omfattar överloppsbyggnader, finns dokumenterat i "Vägsbo by, Dokumentation i samband med byggnadsinventering 2001, Ovanåkers kommun, Mimmi Göllas."

Älvkarhed ligger vid sjön Grängens södra spets ca 6 kilometer sydväst om Alfta kyrka. Det är ett område sydöst om sjön Grängen med öppen odlingsmark och rester av en äldre bystruktur. Gårdarnas ekonomi- och manbyggnader bildar en ålderdomlig, homogen och väl hållen bymiljö. Bilden kompletteras av ett antal fina mer fritt liggande gårdar. I byn finns det omkring 130 permanentboende och ett antal fritidsgäster.

Älvkarhed är riksintresse för kulturmiljö och de lokalt antagna områdesbestämmelserna omfattar elva fastigheter. Detaljbeskrivningar i samband med byggnadsinventeringen, som även omfattar överloppsbyggnader, finns dokumenterat i "Älvkarheds by, Dokumentation i samband med byggnadsinventering 2002, Ovanåkers kommun, Mimmi Göllas."

Byarna norr om Alfta, som riksintresset för kulturmiljö heter, utgörs av delar av Långhed, Näsbyn, Gundbo, Svedja, Örneberg, Norrby och Hässja. Området består av flacka dalgångar med öppen odlingsmark och en bystruktur som präglas av laga skiftets omvandling, men med många byggnader bevarade från 1800-talet. I området bor ca 670 permanentboende och ett antal fritidsgäster. Inom byarna omfattas 86 fastigheter av de lokalt antagna områdesbestämmelserna för byarna.

Långhed, är en kuperad jordbruksbygd där gårdarna Pallars och Jon-Lars är exempel på Voxnadalens typiska gårdsanläggningar. I byn finns en aktiv bygdeförening.

I Näsbyn är landskapet bitvis kuperat och småbrutet. Byn som har sin kärna på samma plats nu som på 1500-talet är riksintressant för kulturmiljövården. Nu finns dock bara sex gårdar samlade mot dåtidens tio. De resterande fyra har skiftats ut till kanten av den odlade bygden. Flera av bostadshusen har en äldre, traditionell karaktär.

Gundbo ligger i en öppen, flack odlingsmark som når ända fram till gårdstomterna. De flesta gårdarna är av utpräglad voxnadalstyp och med välbevarade ekonomibyggnader och byggnader av olika tidskaraktär.

Svedja Av namnet framgår att man på platsen ursprungligen bränt och röjt mark. När en svedja anlades fällde man skog på en mindre yta och brände sedan denna. Under de första åren kunde man sedan så råg eller rovor. Efter några år kunde man använda svedjan till slättermark, och efter skörd till bete.

Örneberg och Norrby ligger i ett svagt kuperat landskap mot Norrsjön, som är en av de sjöar Voxnan bildat. Många äldre, välbevarade gårdar finns i området. I de låglänta sjömarkerna finns en närmast unik serie strandängar som översvämmas under högvattenflöden. De betas i stor omfattning och den kortsnaggade, botaniskt intressanta vegetationen ger förutsättningar för ett ovanligt rikt fågelliv. Sträckande gäss, änder och vadare rastar i mängder.

Hässja är en by med öppen odlingsmark i det småbrutna landskapet vid Hässjaån. Den välbevarade bebyggelsen är huvudsakligen från 1800-talet och förra sekelskiftet.

4.2.2 Byar med högre värden utmed Stora Hälsingegårdars väg

Roteberg Landskapet kring Roteberg och Mellanbyn, norr om Ullungen, består av en ojämn sluttning mot sjön. I vissa partier är den stenig och svårbrukad med dagens teknik. Där är nu betesmarker. Bebyggelsen är samlad utmed skogsranden där den backiga landsvägen slingrar fram längs stenmurar och hus.

Knåda är en av byarna på norra sidan av älven, norr om Ovanåkers kyrka. Många av gårdarna ligger i ursprungligt läge. Landskapet är småkuperat och omväxlande med skog, åkrar och betesmarker flätade i varandra. I backarna bland soldattorpen och resterna efter dem finns en fin flora med bl a stagg, rölleka, kruståtel, vårbrodd, vårveronika, ormrot, kattfott, såpört, blåsuga åkervädd gråfibbla rödkämpar bockrot och mycket mera som bidrar till mångfalden. Namnet Knåda sägs komma från ordet knudha, eller knodha då teorier finns om att Voxnan en gång hette Knoden. Knåda var också en betydande handelsplats mellan åren 1754 till så sent som 1911 så som plats för vintermarknad – Knåda marknad.

4.2.3 Byar där fastigheter har en stark koppling till fäbodvallar

Förvånansvärt många fastigheter har kvar sina kopplingar till fäbodvallar. Det gäller till största delen byarna längs med Stora Hälsingegårdars vägs genom Ovanåkers socken. Det har sin förklaring att många vallar i Alfta socken kolades upp till kolved under 1930-talet.

I Roteberg finns nästan intakta kopplingar till fastigheterna för Våsbo fäbodar. Men här finns också fastigheter med vallar i Norsbo, Loftsbo, Morabo, och Nybo.

I Knåda finns fastigheter med kopplingar till Antjärabo, Morabo, Torpet, och Gräsbo fäbodar. Torpet är det vallområde alla vallar utom en fortfarande har samma fastighetstillhörighet.

I Vängsbo finns kopplingar till Torrbergsbo, Homnabo men byns huvudsakliga fäbodvallsområde har varit Stavsbo.

4.2.4 Övriga byar med högre värde

Grängsbo är en odlingsbygd med typisk bebyggelse norr om sjön Lössnan. I Grängsbo finns hälsingegårdarna Tutarbo och Skommars som är byggnadsminnesförklarad.

4.3 Fäbodarna – förr, nu och i framtiden

Den biologiska mångfalden på fäbodarna på Ovanåkers fäbodskog bevaras idag i första hand genom betesdrift. På många vallområden har det varit med en obruten hävd, vilket har skapat höga natur- och kulturvärden. Idag drivs inte fäbodarna traditionellt med mjölkproduktion och skogsbete. Driftsformen är i regel att man stänger in fäbodområdet för att sedan genom bete hävda marken. Det har troligtvis en framtid för nöt- och lammproduktion som extensiv betesform. En lokalproducerat mat som också utifrån ett klimat och energiperspektiv kan försvaras och utvecklas i ett hållbarhetsperspektiv. Idag utgör rovdjuren ett stort hot. Här måste samhället hitta hållbara former för framtiden. Ett biosfärkontor kan bli en neutral instans och ventil för att hitta nya vägar för frågorna.

De flesta svenska fäbodarna finns i Dalarna, Härjedalen Jämtland Gästrikland och Hälsingland. Ovanåker ligger centralt i området och kan komma att utgöra ett centrum för utbyte och kunskap.

4.2.1 Fäbodskogen i Ovanåker

Andtjärnabo ligger i slutningen mot dalen mellan Loftssjön och Andtjärn. Ungefär 500 meter norr om de samlade vallarna och betydligt högre än denna ligger en ensam fäbod med flera uthus och lador samt stora slåtter- och betesvallar.

Bergsbo är en genuin vall vid den lilla Bergsbosjön omgiven av några små, markanta bergsknoppar.

Gräsbo ligger omgiven av skog ca 280 m ö h. Är bebyggelsemässigt osedvanligt välbevarad med ett omfattande vallområde. En bostuga har handmålad väggtafet. Små flikiga, brukade åkrar. Vårdträd av rön och en flora bestående av mest stagghed. Ormrot, liten blåklocka, ängsfryle, hirsstarr, slåtterblomma, gula vaxskivlingar. Gräsbo är även riksintresse för naturvården.

Homnabo ligger ca 170 m ö h, norr om Homnans sjö- och våtmarkskomplex.

Loftsbo består av några fäbodar med många byggnader i en brant sydsluttning mot ett myrstråk med tre små tjärnar. Den kuperade odlingsmarken är ganska omfattande. Gärdesgårdar och stora odlingsrösen / stentippar kantar odlad mark. En vallstig, uppe på en vattendelare, leder till Gammelvallarna inne på ett näs i västra delen av Loftssjön.

Morabos vidlyftiga fäbodområde hör till byn Östra Roteberg. Området, som även är ett Natura 2000-område, ligger 300 m ö h i ett kuperat skogslandskap. Välbevarade miljöer med ängslador, odlingsrösen, trä- och stenhägnader. Morabo är också riksintressant för naturvården. Där finns bl a stagghed med blåsuga, grönkulla, ormrot, fjälltimotej, fältgentiana och violett fingersvamp (*Clavaria zolingeri*).

Torrbergsbo har intressant bebyggelse. Fäbodstället består av den anmärkningsvärt stora Mattesvallen, som med sina många välbevarade byggnader har karaktär av en mindre gård. Fäbodstället består även av Ol-Ers och Sverka fäbodvallar, som ligger nära varandra.

Norsbo fäbodar hör till Västra Roteberg. De ligger på sjön Fullens östra sida ca 220 m ö h. Mittjasvallen har sen några år ställts i ordning som en besöksfäbod.

Torpets fäbodar som ligger ca 310 m ö h vackert omgiven av skogklädda berg hör till byarna Knåda och Höjen. Vallen är flyttad från det frostlanta Gammelbo vid mitten av 1600-talet. Genuin och välbevarad miljö med gärdesgårdar, odlingsrösen och gamla husgrunder. Där finns varierande vegetationstyper med bl a låsbräken, fjälltimotej, backruta, tvåblad och ormrot.

Våsbo är ett stort och väl bevarat fäbodställe med flera fäbodvallar som ligger ca 250 m ö h i ett storkuperat skogslandskap. Vallarna hör till byn Västra Roteberg. Obruten hävd med bete, slåtter och åkerbruk. Mångformig biotopmosaik. Fältgentiana, kattfot, fjälltimotej, ormrot och stagg förekommer. Den 31 juli 2009

invigdes Väsbo fäbodvallar som kulturresevat. Reserveratet sköt idag av Väsbovallarnas sambruksförening och medlemmarna är de ägarfamiljer som ingår i resevatet.

Västbo – Hemvallarna - Västvallarna är en grupp på dussinet fäbodas som ligger glest vid Ol-Anderstjärnen. Stora bogranar och lövtäktsträd finns vid några av bodarna. En myr kallad Slättermyn finns norr om fäbodarna. Vid mitten av 1700-talet drevs en gruva vid Västbo.

Nybo Näverberg och Gammelvallarna är riksintresseområden för naturvård. Nybo ligger vid norra foten av det nära 400 m höga Stuggberget. Fäbodvallen som ligger i en brant sluttning består av fem fäbodas delade i två grupper. Mellan grupperna leder en fägata. Lador, lövtäktsträd och stora odlingsrösen. Näverbergets fäbodas hör till byn Kyan. Ligger ca 325 m ö h, omgivna av ett storkuperat skogslandskap. Genuin miljö med stengärdesgårdar och odlingsrösen. Hackslått med bl a fjälltimotej, ormrot, ängsfryle, stagg, rödkämpar och prästkrage. Gammelvallarna som tillhör Loftasbo fäbodvallar ligger inne på ett näs i västra delen av Loftssjön. Förutom bostugor är några fähus och bodas bevarande. Odlingsrösen, husgrunder mm visar att vallen haft omfattande verksamhet. Idag växer dock odlingsmarkerna igen. Norr om fäbodarna ligger en välbevarad vall – ”Backa-Nilses”, vallbyggnaderna är stora och markerna är brukade. Här finns många arter värda att bevara.

4.4 Odlingslandskapet – kulturlandskapet präglad av människan

I den nationella bevarandeplanen för odlingslandskapet redovisar Naturvårdsverket Ovanåkersbygden med fäbodskogen som en värdefull helhetsmiljö. Beskrivningen lyder: ”Älvlandskap. Genuina byar, gårdar. Bodlandskaraktär, fäbodkoncentration. Samband bygd – fäbodskog. Översvämningsmark, meandrar, småsjöar, mader. Åkrar, vallbeten, lador. Naturbetesmark. Slätter, bete på fäbodarnas inägor, den så kallade vallrutan.”

Helheten som finns i Ovanåker är unik och värd att bevara stöda och utveckla. Idag är vi en del i ”Världsarvet Hälsingegårdar”. Fokuseringen världsarvet är byggnader, arkitektur och kultur och för fest smyckade lokaler. Mångfalden i byggnadskulturen har sin förklaring i den kulturmiljö som växt fram bl a utmed Voxnan. Kulturmiljön har sitt ursprung i helheten där även fäbodkulturen och jordbruksfastigheternas utkomst i såväl jord som skogsbruk varit förutsättningen för att skapa den helhet vi kan se, och som flera kan se och förstå i ett framtida biosfärområde.

5. Namn, storlek och zonering

5.1 Namn

Namnförslaget till biosfärområde är inte bestämt utan måste under kandidatperioden få växa och utvecklas inom ramen för biosfärbetet. Förslaget till arbetsnamn, och som ändå beskriver kärnan av vad området ska omfatta är:

Hälsingebygden i Voxnadalen

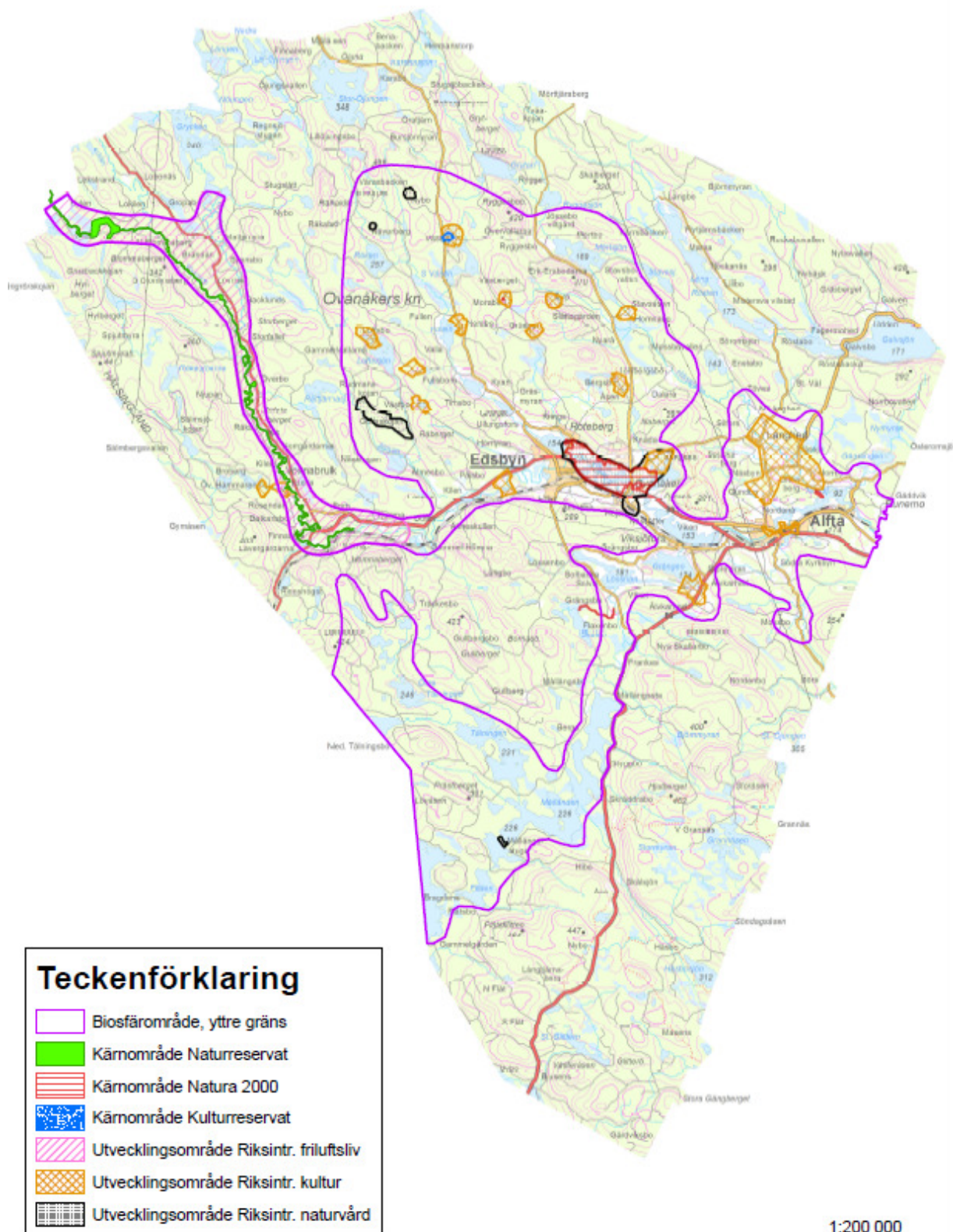
Hälsingebygden längs med Voxnadalen

5.2 Geografisk avgränsning för biosfärområdet - zoner

Ett biosfärområde ska delas in i zoner där det som anses vara högsta värde utgörs av "kärnområde". Kring kärnområdet ska finnas ett buffertområde – "buffertzona". Området mellan buffertzonen och biosfärområdets yttre gräns utgörs av "utvecklingsområde".

I kommunens landskapsanalys finns fyra områden som kan komma att utgöra ett kommande biosfärområde. Beroende på hur ett samarbete med Länsstyrelse, Ljusdalskommun och möjligheterna att även väga in Hamra nationalpark som ett kärnområde kan bilden komma att förändras.

ZOONERING - BIOSFÄROMRÅDE

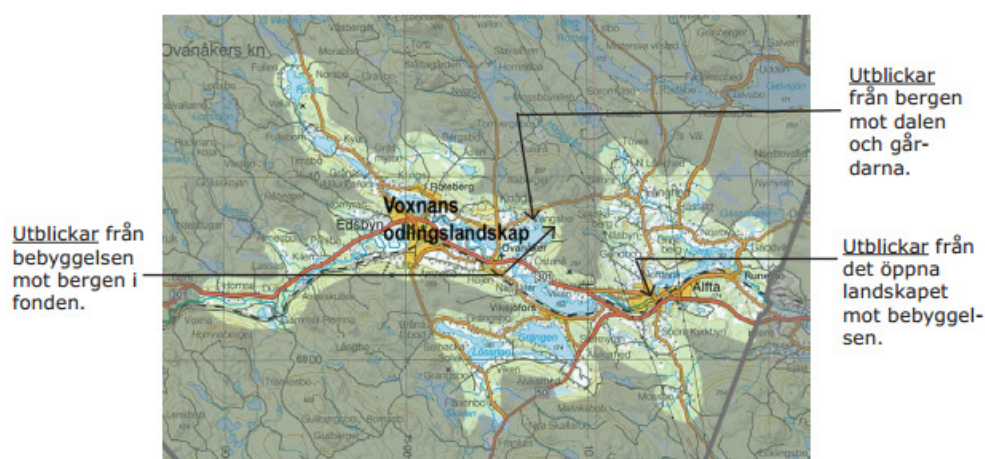
5.2.2 Voxnans odlingslandskap.

Det finns många som talat och skrivit om Voxnadalen. Bygdeförfattaren Hans Lidman beskriver hur andra, mycket äldre och då mera inflytelserika personer beskriver Gamla landsvägen i boken den sjungande dalen LT:s förlag 1954. "För drygt hundra år sedan besjögs den för sin skönhet av ärkebiskop Johan Olof Wallin, och av prinsarna Carl och Gustaf, Oscar den I:es äldste sönder, blev den lovprisad som den vackraste bland vägar".

Senare har Fredric Bedoir och Lis Hogdal i "Den stora Hälsingegården" (2000) konstaterat att det är storleken på byggnaderna - bostadshusen i Voxnadalen som gör skillnaden mot övriga Hälsingegårdar.

Området utgörs av den flacka dalgången längs med Voxnan. Landskapet är storskaligt, med långa utblickar över vidsträckta marker och över vatten. Det är i dalen som många av de höga natur- och kulturvärdena finns. Här finns flera områden som är av riksintresse. Det är här som älvens meanderande i det flacka landskapet med naturliga översvämningar skapat system av våtmarker, tjärnar och småsjöar i det vi kallar Sässmanområdet. Det är här som vi har hela byar som är riksintressen och som har ett lokalt extra skydd i form av områdesbestämmelser.

Området avgränsas en bit upp i de närliggande skogsområdena så lånt att man kan tänka sig att det öppna landskapets närhet upplevs i skogen.

5.2.3 Fäbodskogen

Fäbodskogen är unik utifrån att den är så samlad och fäbodarna som ligger norr om dalgången utgör de finaste och bäst bevarande vallarna i Gävleborgs län.

Fäbodskogen skiljer sig inte från annan skog i trakten vad gäller naturförutsättningarna, utan har hävden och närheten till bondebebyggelsen i dalen och expansionen som behövde mera mark som grund för sin tillkomst. Det finns flera vallar i andra delar av kommunen men inte alls lika tätt och med samma höga kultur- och naturmiljövärden. Större delen av Fäbodskogen ligger över högsta kustlinjen och har en jordmån av morän och torv. Vid många av sjöarna, och även vid en del fäbodar har fritidshus byggts. Sjöarna är fina fiskesjöar. Området sträcker sig norr om Voxnan och omfattar de fäbodmiljöer som är av riksintresse. Gränserna följer bergryggar och höjder, från vilka fäbodarna bedöms kunna ses eller ljud från dem höras.

Utblickar från bergen mot fäbodarna, t.ex. från Räkaklitt mot Näverberg

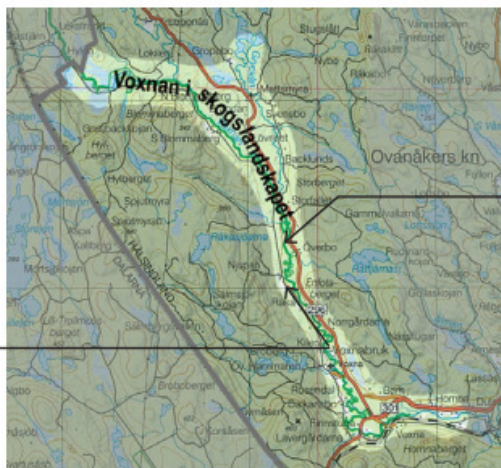
Utblickar från lågpunkter i terrängen mot fäbodarna, t.ex. Andtjärabo.

5.2.4 Voxnan i skogslandskapet

Älven Voxnan är en av hörnpelarna i bygdens historiska utveckling. Inom Voxnans skogslandskap finns därför anledning att ta med älven i ett framtida biosfärområde. I området finns ett riksintresse för friluftslivet och natura 2000 område.

Riksintressegränsen kan också utgöra gränsen för zonering i biosfärområdet.

Utblickar längs älven för dem som vistas vid stranden eller på vattnet, t.ex. för kanoting och fiske

Utblickar från de omgivande bergen mot Voxnans strömmar, t.ex. Vinströmmen och Frostkilen.

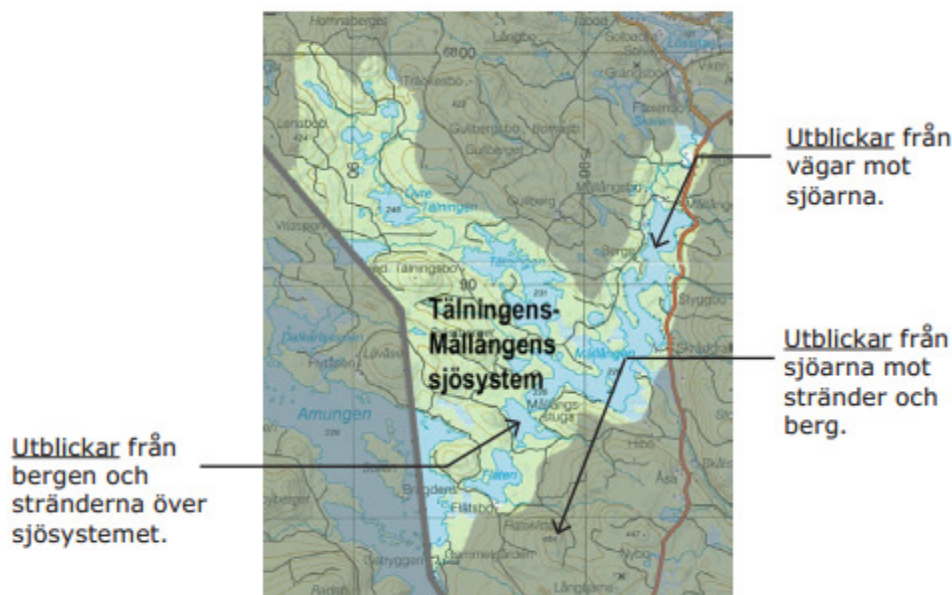
5.2.5 Tälningens – Mållångens sjösystem

Tälningen-Mållångens sjösystem

Sjöarna Mållången och Tälningen bildar tillsammans ett milslångt sjösystem som omges av branta, skogsklädda berg. Området är en stor tillgång för det rörliga friluftslivet. Det finns en god potential att skapa fri fiskvandring i hela systemet från Voxnan upp till källsjöarna. I dag består det kvarvarande vandringshindret av regleringsdammen i Grängen vid utloppet till Viksjöströmmen. Kommunen har i arbetet med att ompröva vattendomar prioriterat Viksjöströmmen och provtappning kopplat till en enkel förstudie har genomförts.

Inom området finns Lillån som hyser ett av länets bästa bestånd av flodpärlmusslor. Undersökningar av öring i Mållångens utloppsvattendrag Flaxnan har visat på en genetisk genuin stam i området.

Sjösystemets sydöstra har en tydlig vildmarksprägel och är utpekat som ett "Stort opåverkat område" i ett tematiskt tillägg till översiktsplanen (2011). Inom området finns planer på ett naturreservat "Tälningensbrännan" som är ett spännande område präglat av många brandtillfällen och ett slingrade vattendrag.

5.3 Kärnområden

Inom de fyra landskapstyperna Voxnans odlingslandskap, Fäbodskogen Voxnan i skogslandskapet och Tälningens Mållångens finns områden som på olika sätt har ett högre skydd. Skyddet utgörs av av, kulturresevat, Natura 2000 områden och byar med lokala områdesbestämmelser. Områdena kommer till stora delar att utgöra biosfärområdets framtida kärnområden.

Inom Voxnans odlingslandskap har Sässman två former av högre värde: 1 Natura 2000 enligt EU:s fågeldirektiv. 1 Riksintresse för natur- och kulturvård I Norrsjön i Alfta finns också ett strandbete – Prästnäset som utgör Natura 2000 område.

Älvkarhed och Väingsbo samt byarna norr om Alfta, är riksintressen för kulturvård, men har också ett extra skydd då kommunen har antagit områdesbestämmelser enligt (PBL), Plan och bygglagen. I Långhed finns två av de sju gårdar som sommaren 2012 blev utsedda. att representera Världsarvet Hälsingegårdar och uppsatta på Unesco:s världsarvslista. Inom området finns också många hävdade hagmarker och sötvattenängar – inte minst i Sässmanområdet men också i Alfta där flertalet ligger kring Norrsjön. Näsudden också har skydd i form av Natura 2000 område.

I den beskrivna landskapstypen Fäbodskogen finns Väsbo fäbodar som är kulturresevat. Vid Morabo utgör också en Vallrutan Morabo Västra Edsbyn 12:8 ett Natura 2000 område.

Landskapet "Voxnan i skogslandskapet" innehåller Voxnans naturresevat och den yttre gränsen är även gräns för riksintresse för friluftliv. Den outbyggda älven är grunden till skyddet. Här är ett eldorado för kanoting och fiske. Smultronställena är Hylströmmen, Vinströmmen, Voxnan, Frostkilen Gryckån, mfl. Hela området utgörs även av Riksintresse för friluftsliv.

I Tälningens – Mållångens sjösystem finns Lillån, ett Natura 2000 område, som hyser ett mycket värdefullt bestånd av flodpärlmusslor.

5.4 Utvecklingsområden

Inom Voxnans odlingslandskap finns många områden som utgör riksintressen för kultur- och naturvård Byarna Norr om Alfta och Väingsbo och Älvkarhed är riksintressen för kultur och miljö. Till detta kan marker och områden som har extra miljöstöd att utgöra möjliga utvecklingsområden.

I landskapsdelen Fäbodskogen finns också vallområdena Andtjärabo, Bergsbo, Gräsbo, Homnabo, Loftsbö, Morabo, Torrbergsbo, Norsbo, Torpet, Väsbo, Västbo, och Västvallarna som utgörs av riksintresse för kulturmiljövård. Gräsbo, Torpet och Morabo och Nybo, är även riksintresse för naturvård.

Landskapet Voxnan i skogslandskapet har även kulturhistoriska världen. Bruksmiljöerna med Voxnabruk, Voxna Stationsamhälle har bl a några kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

I Tälningens – Mållångens sjösystem

Finns flera miljöer som kan komma att utgöra utvecklingsområden.

Till vissa delar kan utvecklingsområden komma att handla om marker som har höga biologiska världen och som får miljöstöd för skötsel och hävd men som inte

idag utgörs av riksintresse. Det kan även inom landskapstyperna handla om områden som har bitoppsydd.

5.5 Buffertområden – Buffertzoner

I gränsen mellan kärnområden och gränserna för de beskrivna landskapstyperna i landskapsanalysen – utvecklingsområden ska buffertzoner finnas. Arbetet med att hitta gränserna kommer att ske under Kandidatperioden. Exempel på områden som finns beskriva under kap 4 och som kan falla inom ramen är: Roteberg-, Knåda- och Grängsbo byar. Naturområden kan vara flera strandängar kring Norrsjön.

Gränser för buffertzoner kommer troligen att vara området mellan kärnområdena utvecklingsområdena och landskapsdelarnas yttre gräns. att följa de gränser som finns för bl a riksintressen.

5.6 Bevara – skydd av unika biologiska och kulturella värden

De områden som föreslås bli kärnområden har redan idag ett lagstadgat skydd. Utmaningen både under kommande kandidatperiod såväl som när området blivit utsett till biosfärområde är att hitta rollen och förmedla kontakter och föra dialog mellan de olika intressenterna som finns. Kommunen – biosfärområdet, kan komma att få en ny roll där frågor som idag beslutas och handläggs av länsstyrelsen i mycket större utsträckning kan komma att kommuniceras, beredas och kanske handläggas mera lokalt i framtiden.

5.7 Utveckling av potentiella produkter och tjänster

5.7.1 Turism

Det finns företagare i kommunen som redan nu känner av en ökad turism. På Mittjaskallen vid Norsbo vallområde har man på senare tid minskat öppethållandet till juli månad. Trots detta och att vägen dit i dagsläget är i mycket dålig kondition på grund av ett stillastående vägarbete så hade man sommaren 2012 1 800 besökare. Företaget Culture&Kin har som bla driver besökscentrum för häslingegårdar och är kommunens turistbyrå under sommar säsongen har under sommaren 2012 märkt av dramatiskt stigande kurva där de preliminära siffrorna visar över 40 % ökning. Ett annat företag är Vargas Vildmarkslodge som även är kvalitetsmärkt ekoturismarrangör utifrån "Naturens Bästa" som är det första nationella kvalitetsmärkningssystemet för ekoturism på det norra halvklottet. När turismen ökar skapas också ett större behov av service. Exemplet ovan ligger nära begreppet kulturturism och upplevelser vilket tenderar att öka i hela landet. Hög kvalitet kännetecknar kulturturism med bra produkter som lockar till besök. Det handlar om allt utifrån upplevelsen. Bra fiskevatten, möjligheter att se rovdjur, paddla, cykla, äta lokalproducerad mat, bo bra, badplatser, väl märkta leder, mm.

5.7.2 Boendeformer

I viss mån handlar det om en mobilisering där exempelvis flera gårdar erbjuder bo på lantgård/bo på Hälsingegård. Försök har funnits att försöka få tillstånd en gemensam satsning på att hyra ut fäbodstugor. En trolig utveckling är att flera övernattningsställen och flera boendeformer kommer att utvecklas till viss del har

det redan skett bl a i Långhed med bo på lantgård, men också skolan som drivs privat idag har övernattningsmöjligheter.

5.7.3 Voxnan kan bli ett fiskeeldorado

Voxnan men dess tillflöden kan är uppskattade fiskevatten och kan utvecklas mycket mera. Under 90 talet genomfördes stora åtgärder för fisket. Till detta har kommunen byggt upp stugor och vindskydd som är mycket uppskattade för fiskare och det rörliga friluftslivet. Kommunen har genomfört provtappningar i Viksjöströmmarna med förslag på hur ett så kallat omlöp kan utformas. Det kan komma att skapa förutsättningar för återskapande av ett ursprungsbestånd av öring som finns i de tillrinningssystem till Voxnan. Biosfärkandidaturen kan ge ett omtag i fiskefrågorna. Fisket kan komma att locka fisketurister till bra fiskevatten.

5.7.4 Mera betalt för köttet

Den huvudsakliga användningen av lokalproducerat kött utgörs idag av eget återtag och det som lokala producenter själva säljer till i första släkt och vänner. Det som i första hand produceras är så kallat gräskött, vilket kan komma att ha en större marknad i framtiden. Det pågår idag en förändringsprocess där många konsumenter ställer större krav på smak och uppfödningssformer. Med en ökad samverkan där ett biosfärkontor med ett visst stöd från kommun och länsstyrelse kan skapa nya samarbetsformer som kan utveckla ett mervärde för köttproduktionen. Arbetet kommer att underlättas av det arbete kring världsarv och biosfär som pågår. – Positiva projekt och utveckling stödjer varandra, ibland utan att ha ett utvecklat samarbete. En ökad lönsamhet i köttproduktionen leder till att mera betesmark behövs och det öppna landskapet bevaras.

5.8 Stödja – forskning och utveckling

5.8.1 Energisnåla, hållbara driftsformer som är samhällsekonomiskt försvarbara

Ett område att utveckla och forska kring är lågenergidjurhållning kontra högenergidjurhållning. Finns det vinster att göra utifrån vilka energiformer som de olika systemen kräver? Finns en brytpunkt där djurhållning med hög andel grovfoder blir lönsam trots att djuren producerar mindre kött. I Ovanåkers fåbodskog finns fortfarande det privata ägandet och alla förutsättningar för ett återupprättande av ett genuint skogsbeteslandskap med höga biologiska och kulturella värden, forskningsuppgifter, som också kan binda samman naturvetenskap och humaniora.

5.8.2 Energiomställningen – biogasproduktion

I Ovanåkers kommun är energibalansen mycket bra i förhållande till omvärlden. I kommunen utvinns mera energi än förbrukningen bortsett från energi till transporter. En ökad energiproduktion på åkermark är en trolig utveckling. Det kan bli möjligt genom en ökad produktion av lågenergikött på marker som inte går att plöja. En önskad utveckling av energigrödor i kommunen vore att verka för att det blir ettåriga grödor och grödor som inte "förstör" odlingslandskapet. Att tillverka biogas i större utsträckning kan vara en möjlighet.

5.8.3 Rovdjur – människa – tamdjur

Här behövs mycket kunskapsöverföring för att trygga befolkning och tamdjuren. Ska vi ha vargskygga medborgare eller ska vi ha skygga vargar? Rovdjursfrågorna

väcker mycket starka känslor, och kräver mycket kunskapsöverföring för att väga upp de känslorna. Vad krävs för att det moderna samhället ska existera i samspel med våra stora rovdjur? Finns lokal utveckling i form arbete och ekonomi med de stora rovdjuren? Ett ökat samarbete med Järvzoo och rovdjurscentret de 5 stora är viktigt att utveckla under kandidatperioden.

5.8.4 Forskning om älven

Möjligheten att ompröva vattendomar infördes i Vattenlagen 1983. Inom Ljusnan – Voxnans tillrinningsområden har kommuner, länsstyrelser och kraftbolagen under en längre tid arbetat med ett projekt "Samlad omprövning av vattendomar inom Ljusnans avrinningsområde". Syftet har varit att mängden vatten som omprövningen medger ska lokaliseras till de ställen där vattnet gör störst nytta för friluftslivet, fiske och inte minst biologisk mångfald.

Vattenkraftsägarna har sagt nej till att frivilligt öka en nolltappning. I Ovanåkers kommun finns nedströms Alfta kraftverk ett behov av att studera möjligheterna att kombinera korttidsregleringen med bevarande av de värdefulla strandängarna och att få en jämn vattenförsörjning i Runemoströmmarna.

Inom biosfärområdet finns med hjälp av omprövningsmöjligheten potential att få fram fri fiskvandring. Från Viksjön uppströms Malviks kraftverk till övre Täligen högst upp i Flaxnans vattensystem. Flaxnan har en lokal stam av öring. Vattnet är omtalat i författaren och naturmänniskan Hans Lidmans böcker.

5.8.5 Värdet av ekosystemtjänster från jord- och skogsbruket

Ekosystemtjänster berör frågor kring vad landsbygden ger när det gäller tillgång till öppet landskap, men också vad producenterna levererar i form av behov av livsmedelsförsörjning. I ett annat kandidaturområde – NeDa har man problem med stickmyggan. Kring de åtgärder som gjorts runt bl a Sässman så upplever man mindre mygg idag. Kan ett öppnare landskap motverka myggor i allmänhet och stickmyggans utbredning? Frågan om betande djur i ett öppet landskap är en form av ekosystemtjänst för myggbekämpning, kan kanske vara ett forskningsområde där kandidater till att utveckla biosfärområden också samverkar.

5.8.6 Landskap – landsbygd – hälsa

Säkra livsmedel, goda matvanor och möjlighet till fysisk aktivitet är viktiga faktorer för vårt välbefinnande. Att lägga ett folkhälsoperspektiv som temaområde inom biosfären känns helt rätt i tiden. Vi får dagligen ny information om vad som orsakar sjukdomar och vad som förebygger än det ena och än det andra medan vi stressar till gymmet. Kan vi komma fram till en synvända i livsstilsfrågan? Alfta Rehab Center är ett kunskapsföretag inom hälsa och rehabilitering med möjligheter att leda forskning inom området "God livsmiljö och hälsa". Vad i vår livsmiljö främjar den goda hälsan i vardagen? Temat kan mycket väl byggas ut i utbildningar kring hållbar utveckling utifrån den grund som biosfärområdet är förankrat i.

6. Lokalt engagemang och samverkan

Inom projekt och de verksamheter som ligger i planerings- och utvecklingsfaser har kommunen en lång tradition av kommunikativa möten med kommunens invånare. En av grunderna i många och omfattande möten var när kommunen påbörjade Agenda 21-arbetet. Arbetssättet har fortsatt när kommunen arbetat vidare med översiktsplan (ÖP 2000).

Därefter har kommunikation både enskilt och i grupper skett inte minst vid inventeringar av fastigheter så som arbetet med områdesbestämmelser som idag är antagna för byarna: Byarna Norr om Alfta (Långhed, Näsbyn, Gundbo, Örneberg, Svedja och Norrby). Älvkarhed, och Vängsbo.

För kommunens del handlar kommunikationen inte bara om att få med och engagera människor. Det handlar lika mycket om respekt för den enskilde. På vilken nivå vill man vara med där varje röst ges tillfälle att höras i den aktuella sakfrågan.

En framgångsfaktor i kommunikationen har varit den selektering som ofta skett i intressegrupperingar men också geografiska indelningar. Exempel på detta är de möten med fåbodvallsägare, möten med byarna som omfattats av områdesbestämmelser samt djurhållare som bl a utmynnat i att de brukar mark de inte äger. Formerna varierar också och exempel är: studiecirklar, allmänna möten, planeringsmöten med olika målgrupper, studieresor och möten i andra kommuner.

Många upplever en hög grad av delaktighet – vilket kan vara ett resultat av att deras åsikter och idéer värderas in i planeringsfasen och att mötena har genomförts innan ett färdigt förslag läggs.

Kulturresevatet Väsbo fåbodvallsområde är ett bra exempel där alla vallägarna i en studiecirkel och sedermera har de bildat föreningen Väsbovallarnas sambruksförening och funnit lösningar på problem och arbetsuppgifter som de idag gör tillsammans. Det kan vara så enkla saker som exempelvis att en tar uppgiften att betesputsas hela området istället för att var och en ska transportera dit maskiner. Tillsammans har de också löst hur de ska stänga området och göra det säkrare mot rovdjur. Valldelägarna ser i stort sett bara fördelar i att vallområdet har fått ett ökat skydd för framtiden.

6.1 Organisation inför och under kandidatstadiet

För att lyfta trovärdighet i organisationen är det viktigt att knyta till personer och eldsjälar som arbetat i tidigare, pågående och nya projekt. En Huvudgrupp/Ledningsgrupp utsedd och direkt underställd kommunstyrelsen kommer att utses där arbetet förstärks med referensgrupper inom olika områden.

6.1.1 Ledningsgrupp

Ledningsgruppen kommer att utgöras av:

Delar av kommunstyrelsens arbetsutskott, Tekniska förvaltningen, Miljö och Bygg. Representanter från Länsstyrelsen, kommunens turistorganisation och från det lokala föreningslivet.

6.1.2 Kanslifunktion (grupp)

Under kandidatstadiet kommer inledningsvis kommunens planeringsenhet under tekniska avdelningen att utgöra kanslifunktion. Kanslifunktionen kan successivt byggas. I framtiden kan kanslifunktionen arbeta med flera ansvarsområden inom kommunen: Turism, landsbygdsutveckling, Hållbar utveckling och naturvårdsfrågor är områden som kan bli aktuella.

6.2. Samarbetspartners Referens/Tema grupper

6.2.1 Lokala föreningar

Lokala föreningar som kommer kommunen samverkat och processat med utgör en viktiga samarbets- och dialogpartners även i framtiden: Hembygdsföreningarna, Föreningen Stora Hälsingegårdars väg, LRF, Mellanskog, Fiskevårdsföreningarna, Våsbo sambrukarförening, Fågelklubben, SNF, Hans Lidman sällskapet skoterklubbar, RättvisAlfta mfl.

6.2.2 Regionala föreningar partners

Gävleborgs fåbodd förening har varit och kommer att vara en resurs. För att klara av rovdjursfrågorna kommer Järvzoo – de fem stora att utgöra samarbetspartners. Samarbete och utveckling av att utveckla landskapsdelen Voxnan i skogslandsapet med att gå vidare tillsammans med Hamra nationalpark kommer att innebära ett brett samarbete med Hamra nationalpark, Länsstyrelsen och Ljusdals kommun. Länsstyrelsen utgör en samarbetspartners på många sätt då de utgör tillsynsmyndighet för samtliga föreslagna kärnområden och de flesta utvecklingsområden.

6.2.3 Lokala företag

Lokala företag som kan komma att utvecklas och som en ett biosfärkontor kommer att behöva samarbeta, samverka och föra dialog med är bl a: Alfta quren, Öppen fåboddvall/gårdsmejeri Lars Mittjas, Culture&Kin, , Vargas vildmarksloge, krögare och uthyrare.

6.3 Verksamhet under kandidatperioden

Viktiga uppgifter under kandidaturen är att förstärka arbetet när det gäller engagemang, delaktighet och ansvar. En annan uppgift är att göra omstart ett bredare arbete inom de områden som idag upplevs ha halkat efter inom natur och kulturvården, bl a med omtag inom fiskesatsningar. Ett arbete som också påtalats i kommunens miljömålsarbete. En viktig roll för den kommande organisationen är att ständigt jobba med förankringsarbete och hjälpa, stötta och entusiasmera. I uppgiften ingår även vara motor ibland för att det lokala engagemanget i föreningar, sammanslutningar och bland entreprenörer inte upphör. I arbetet är det viktigt att hela tiden skaffa kunskap och acceptans för hur zoneringen ska se ut i biosfärområdet.

Processarbete och förankringsarbete kräver och kommer att innebära många möten med flera olika konstellationer och många olika målgrupper.

6.3.1 Arbetsuppgifter under kandidatperioden

- Göra nya inventeringar av florin i de områden som kan komma att utgöra kärnområden och utvecklingsområden.

- Göra en översiktlig inventering av människors användning av landskapet och dess resurser.
- Göra "omtag" i engagemanget för fiskearbetet. Utarbeta handlingsplaner och hitta projektfinansiering.
- Vara en viktig partner i kommunikationen när kommunen startar ett nytt arbete med en ny översiktsplan.
- Arbeta med utbildnings- och informations- och kunskapsspridning kring biosfärarbetet – vad och varför vill vi bevara stödja och utveckla.
- Redan från början fokusera hur det ska fungera när området är utsett till biosfärområde.
- Göra en zonering av hur biosfärområdet ska se ut indelat i kärn- buffert och utvecklingsområden.
- Undersöka möjligheterna att utöka området till att omfatta Hamra nationalpark.
- Hitta vägar för dialog och kunskapsspridning för rovdjursfrågorna i samarbete med Järvzoo – De fem stora.

6.4 Ekonomi

6.4.1 Årlig budget under kandidaturen i kronor

Kostnader per år

Personal	500 000
Konsultkostnader och andra externa kostnader	200 000
Verksamhetskostnader	200 000
Summa	900 000

Finansiering per år

Statligt bidrag via Naturvårdsverket	450 000
Kommunal medfinansiering	250 000
Medel från regionalt plan (LST Region)	200 000
Summa	900 000